digitalt kompas

Eksperternes specifikke forslag fra høring om sociale medier og søgemaskiner

David Madsen

David Madsen er uddannet psykolog og stifter af Psykolog- og Lægehuset Dabeco samt medstifter af Center for Digital Sundhed. Børnesagkyndig i Medierådet for børn og unge (2021-2025). Medlem af netværket, Tech og Trivsel.

Kontakt: david@dabeco.dk

David Madsens grundsynspunkt er, at vi med lukkede øjne har ladet tech-virksomhederne invadere vores børns levede liv og ved hjælp af udspekuleret psykologisk og betinget indlæring har ændret deres hjerner og belønningssystemer, i en grad, så deres funktionsniveau er blevet gradvist reduceret. Det har grundlæggende ødelagt vores børns barndom, deres evne til at lege fysisk med hinanden, basale sociale færdigheder, til at være motoriske, til at koncentrere sig og lære, til at være i svære følelser. Det har ødelagt deres uskyld ved at udsætte dem for oprivende, voldeligt, pornografisk og skræmmende indhold – og i stedet gjort dem til en kommerciel handelsvare, som luner i nogle få meget rige menneskers lommer. Vi har efterladt dem i et univers med vanvid og tomhed under en illusion af, at vi og de kan mestre teknologien. 100% af danske børn i udskolingen har set et mord på sociale medier.

Han foreslår derfor, at vi handler nu og stopper vores børns udsættelse for denne teknologi. For hvert sekund vi udsætter at handle nu, vil endnu flere børn miste værdifuld tid og opmærksomhed.

- Han foreslår derfor at vi indfører en aldersgrænse og frisætter – for det er en frihedskamp pointerer han – alle børn og unge under 18 år for platformene, gamblingsider og pornografisider der bygger på en annoncedrevet markedslogik.
- At vi i stedet for styrker børns fysisk samvær i den analoge verden. At vi genindfører fysisk samvær, leg og fællesskaber. Det kunne vi gøre ved f.eks. at gøre alt foreningsliv – sport, spejder, dans, hobbies, musikundervisning - gratis i fem år.
- At vi som voksne ansvarlige siger stop nu. At virksomhedsledere går sammen og lægger pres på platformene – og bruger deres magt som købere af annoncepladser til at få platformene til at rette ind og behandle børn med værdighed og etik.
- At politikere tænker mere i, hvordan vi kan håndhæve gældende lovgivning og mindre i, hvordan vi kan finde ny lovgivning - både i Danmark og i EU.
- Forbud mod datahøst af unge brugeres data på nettet.
- Transparens omkring og forbud mod fastholdelsesalgoritmer i såvel som Sociale Medier og gamingplatforme.

Margrethe Vestager

Margrethe Vestager er tidligere konkurrence-kommissær i EU og har ført fire retssager mod Tech-giganterne for at bryde EU´s direktiver. Hun er bestyrelsesformand for DTU og World Leader Fellow ved Blavatnik School of Government, Oxford University.

Kontakt: margrethe@vestager.eu

Margrethe Vestagers grundsynspunkt er, at vores fælles europæiske lovgivning er god med de seneste love; Digital Markets Act, Digital Services Act, AI Act, Data Act, GDPR m.v. Det er håndhævelse, det drejer sig om - konsekvent håndhævelse. De nye love er lavet med henblik på at sikre hastighed i arbejdet. Især i lyset af, at sager, der føres på baggrund af konkurrencelovgivningen tager meget lang tid. Det betyder, at konkurrenter ikke har en fair chance og måske endda forsvinder mens sagerne står på.

Derfor foreslår Margrethe Vestager:

- Det vigtigste er, at eksisterende lovgivning håndhæves. Det forhindrer bl.a. profilering af børn og unge, "dark patterns" og risici for afhængighedsskabende algoritmer. Den danske regeringen skal støtte kommissionen i arbejdet med at håndhæve eksisterende lovgivning. Og den danske regering kan også koordinere, at alle andre medlemslande støtter kommissionens arbejde - også når der f.eks. er amerikansk kritik af lovene.

- Der er alternativer til de store platforme. F.eks. danske Flimmer (for mindre børn) og Sleeve. fm (for musikere og deres fans) eller Oase. Det kan også være hollandske Hoplr, som understøtter lokale fællesskaber. Eller amerikanske Bluesky. Det er også europæiske produkter til tekstbehandling m.v. og der er europæiske udbydere af cloud. Danske myndigheder kan bidrage til at skabe opmærksomhed om alternativerne - og bruge dem selv.

- Sikre alternativer til at være på telefonen - især for børn, gerne for børn og voksne sammen. Det er et stort frivilligt Danmark, som tilbyder sport, spejder o.s.v. Og vi kunne lave fælles dage, hvor hele Danmark står sammen om at komme ud i naturen, rydde op på strande og i byer o.s.v. Ikke al teknologi er farlig, men den tager tid, som kan bruges på at være sammen med andre mennesker.

- Sørge for at alle tilbydes at kunne mestre teknologi - ikke bare bruge den, men også forholde sig kritisk til teknologi.

- Den danske regering kan sætte gang i organiseringen af Big Shift Day - den dag, hvor vi alle prøver en anden social platform end dem, som vi kender så godt. Vi har - i følge EU-lovgivning - ret til at tage vores data med os.

Mikkel Flyverbom

Professor på CBS, Formand for regeringens ekspertudvalg for Tech-giganter, der er udkommet med tre rapporter om beskyttelse af børn, digital infrastruktur og Ai.

Kontakt: mf.msc@cbs.dk

Mikkel Flyverboms grundlæggende synspunkt er, at hele tech-infrastrukturen og den bagvedliggende styring er helt ude af sync med de værdier og det fundament, vi udvikler vores samfund på. Og AI sætter turbo på denne udvikling. Softwaren, platformene og søgemaskinerne udgør efterhånden hele rygraden i den digitale infrastruktur. Hvis tech-giganterne fastholder deres vilkår, så kan vi ikke udvikle samfundet. Der er derfor brug for at tage magten tilbage som samfund. Han foreslår derfor følgende:

- Vi skal lave en slags digital magtudredning hurtigst muligt. Det vil sige kortlægge, hvem der ejer og bestemmer over hvilke dele af hele vores digitale infrastruktur.
- Vi skal som forskere, medieproducenter og andre, der producerer data, have adgang til data, som kan understøtte et fremtidigt samfund og opbygge de kompetencer og indsigter, vi har brug for.
- Vi må insistere på meget mere beskyttelse og flere regler – ikke færre. Med tech-monopolerne er konkurrencen reelt trådt ud af kraft – men vi har brug for flere aktører, der er med I konkurrencen om bygningen af fremtidens digitale infrastruktur.
- Vi har brug for en ny industripolitik, hvor vi som samfund investerer i nogle nye kommunikationsstrukturer uden de store amerikanske virksomheder – ligesom vi investerer I veje og elnet – og her skal vi også skabe plads til virksomheder, der giver os adgang til information, debatter, fællesskaber etc. udover de amerikanske tech-giganter. Vi er derfor nødt til at insistere på, at der er særlige specifikationskrav og værdier, som produkterne skal leve op til. Og det er en måde at sikre, at de europæiske virksomheder er bedre rustet til at deltage I denne konkurrence.
- Vi har brug for en offentlig sektor, der afkobler sig fra de amerikanske/kinesiske infrastrukturer, så vi ikke har parasitter inde i vores systemer.

Christel Schaldemose

Christel Schaldemose er næstformand i EU-parlamentet. Hun er formand for Præsidiets arbejdsgruppe for digital omstilling, cybersikkerhed og informationssikkerhed.

Kontakt: christel.schaldemose@europarl.europa.eu

Eller assistent: clarabertram.hansen@europarl.europa.eu

Christel Schaldemoses grundsynspunkt er, at EU-direktiverne, der skal beskytte os som borgere og samfund, er gode, men håndhævelsen af dem er alt for dårlig og langsommelig, og tech-virksomhederne er helt og aldeles usamarbejdsvillige. Hun er meget bekymret for vores unge, der udsættes for skadeligt indhold på nettet. Og hun anser indblandingen i demokratiske valg fra bl.a. anonyme profiler og bots på sociale medier for en meget stor fare for demokratierne. Der var ikke et flertal for at ophæve denne anonymitet i EU-parlamentet af frygt for, at det kunne blive sværere at være i opposition til autokratiske ledere i EU – f.eks. Ungarn.

Christel Schaldemose foreslår derfor:

- At vi øjeblikkeligt indfører en aldersgrænse for unges tilgang til sociale medier.
- I mange lande er anonymitet på sociale medier en forudsætning for at kunne ytre sig frit – fordi kritik af magthaverne kan være farligt. Men Danmark er ikke et autokrati. Her bør vi gå forrest og tage ansvar for tonen i den offentlige debat. Det kunne vi gøre ved at begrænse anonymiteten på sociale medier og stille krav om, at man står frem med navn, når man ytrer sig offentligt. Det vil mindske trusler og chikane og gøre det lettere for flere at deltage åbent i debatten.
- Det er fuldstændigt afgørende, at vi styrker de traditionelle medier som et stærkt bolværk mod fake news, injurierende udsagn og deling af skadeligt indhold. De traditionelle medier er blevet undermineret af søgemaskinerne og platformene, der har taget reklameindtægterne fra dem. Derfor skal folketinget styrke dem og sørge for, at de får en levedygtig forretningsmodel, som overholder de love, de sociale medier og platforme bryder.
- Vi skal også overveje, om vi kan gøre de sociale medier ansvarlige for deres indhold. Vi gav dem oprindeligt frihed i lovgivningen for ansvar for det, der publiceres på platformene af hensyn til ytringsfriheden, men tiden har vist, at platformene har ladet kommercielle interesser gå forud for beskyttelse af børn, borgere og samfund. Et vist ansvar ligger allerede indirekte indbygget i EU-direktivet DSA – men vi kunne udvide det og gøre det tydeligere.
- Vi kommer ikke udenom, at vi har brug for at starte en revolution og bygge en europæisk digital infrastruktur, som er bygget på de værdier, vi har i Europa. Staten og det offentlige skal gå i forvejen og udfase den udenlandske infrastruktur og støtte de europæiske start-ups, der er i gang med et klart industripolitisk sigte.

Peter Christian Bech-Nielsen

Peter Christian Bech-Nielsen er tech-journalist på Ingeniøren og en af de mest vidende tech-eksperter i Danmark.

Kontakt: pbn@ing.dk

Peter Bech-Nielsens grundlæggende opfattelse er, at tech-giganternes ledere er drevet af et monopolistisk og politisk projekt, der går ud på at koncentrere magten hos dem selv og svække demokratiske og konkurrenceprægede stater. De vil være den nye infrastruktur i stedet for nationalstaterne. Det vurderer han, at mange af Vestens politiske ledere har set for sent, men de er blevet opmærksomme på det, efter Trump er kommet til magten - bakket heftigt op af alle de ledende tech-direktører. Der har været masser af indikationer, hvis man nærstuderer udtalelser fra folkene bag tech-giganterne som f.eks. Peter Thiel, Marc Andreessen, Curtis Yarwin og andre. Via algoritmer, ulovlig datahøst, tyveri af intellektuelle ejendom og konkurrenceforvridende metoder har disse giganter tilranet sig enorm indflydelse. Nu har vi til og med en amerikansk præsident, der opfører sig fjendtlig overfor Danmark og EU, og som er støttet af samtlige tech-chefer, der sidder på hele hovedparten af vores infrastruktur.

Derfor foreslår Peter Christian Bech-Nielsen:

- Jura er godt. Men ejerskab er alt. I fremtiden, når det gælder offentlige udbud både danske og EU-udbud, er vi nødt til at favorisere vores egne virksomheder. Det kommer til at gøre ondt, skabe højere toldtariffer – men vi er nødt til at gøre det for ikke at blive en digital vasalstat. Både privat og offentligt skal vi købe europæisk.

- Vi er nødt til massivt at støtte de traditionelle medier, der eksistentielt er truet på deres forretningsmodeller. Vi kan starte med at klæde de unge bedre på informationsmæssigt ved at give dem gratis medieabonnementer, så de forbruger medier, hvor der er troværdig og faktatjekket informationsformidling. Giv almindelige borgere fuld fradragsret på medieabonnementer – så vi får alle – også de dårligere uddannede – til at blive bedre informerede.

- Det skal være meget nemmere at bygge og vækste IT-systemer. For små og mellemstore europæiske virksomheder skal vi lette compliance, så vi kan bevæge os lynhurtigt fremad og bryde de store giganters monopoler. De 400 mia. kr. det offentlige bruger på IT – skal ikke længere gives til Microsoft – men europæiske virksomheder.

- Overveje så strenge lovkrav i forhold til datahøst i forhold til offentlige udbud, at f.eks. Microsoft slet ikke byder på opgaven – ligesom man lige har gjort det i Norge.

Hans Franke

Hans Franke er præsident for organisationen SOMI i Holland, som er autoriseret til at føre gruppesøgsmål i EU. Han fører for øjeblikket retssager mod X, Meta, Tik Tok i Holland, Belgien og Tyskland – og snart også Danmark.

Kontakt: h.franke@somi.nl

Hans Frankes grundsynspunkt er, at håndhævelsen af EU´s regler er for utilstrækkelig og for langsom og bliver derfor ofte ignoreret af tech-virksomhederne. Hans organisation SOMI i Holland er godkendt af EU til at føre gruppe-søgsmål, og han mener, at private gruppe-søgsmål er den mest effektive måde til at få tech-giganterne til at ændre adfærd og holde dem ansvarlige for deres handlinger. Han fører derfor gruppe-søgsmål mod X, Meta og Tik Tok i Belgien, Holland og Tyskland.

Den 29. september sendte han via sine danske advokater et klageskrift til Meta som starten på, hvad der kan blive det første gruppesøgsmål mod et socialt medie i Danmark. Han mener, at vi SKAL bestemme, hvilke apps vi vil have i Danmark. Kina har afvist de amerikanske og udviklet deres egne. Rusland har gjort det samme. USA har nationaliseret TikTok. Brasilien har ført personligt data tilbage til brugerne. Rumænien har annuleret et valg, hvor sociale medier blandede sig i det. Vi kan også tage magten tilbage.

Konkret foreslår han:

- At vi som samfund begynder at bygge software, som styrker samfundet og fællesskabet i stedet for software, der er møntet på kommerciel udnyttelse af brugeres data. Det kunne f.eks. være:
  - Software, der sender en notifikation, når man passerer en ensom person, som man så kunne tilbyde assistance
  - Software, der forbedrer vores kreditvurderinger, når vi giver husly til en hjemløse
  - Reklamekampagner, der giver rabat, når man synger en sang sammen
  - Ruteplanlæggere, der tjekker, om en gammel ven er hjemme, når man går forbi huset.
  - Vi kunne have alarmer indstillet til et magisk solnedgangstidspunkt, nyhedsfeeds der bringer gode nyheder om en politiker, man ikke kan lide, og influencers der fortæller, hvad de lavede under deres obligatoriske digitale detox-dage.

- Vi er nødt til at skabe plads til god software. Det gør vi ved at organisere kollektive krav om kompensation for skader forårsaget af dårlig software – især i de tilfælde, hvor sådan software er blevet distribueret til mindreårige, og i de tilfælde, hvor software ondsindet er designet til at undgå forældrekontrol eller uafhængig overvågning.

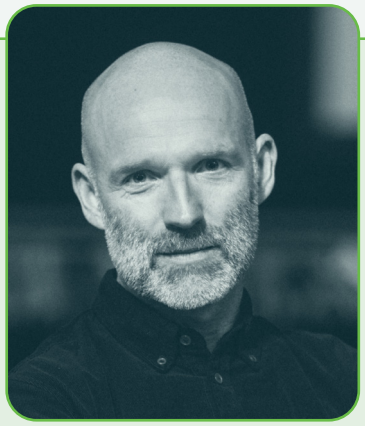

Stig Ørskov

Stig Ørskov er afgående direktør for JP/Politikens Hus og snart direktør for World Association of News Publishers.

Kontakt: stig.orskov@jppol.dk

Stig Ørskovs grundlæggende synspunkt er, at de traditionelle medier er under alvorligt angreb – dels af autokratiske magthavere som Trump, der angriber dem hele tiden. Dels fordi deres forretningsmodeller er blevet udkonkurreret af datadrevne reklamer på tech-platformene. Men de er afgørende for vores demokrati, for kun her bliver fakta tjekket og balanceret. Frie medier giver os en garanti for at svindel, magtmisbrug, bedrag bliver afsløret, og at denne verdens magthavere opfører sig ordentligt. De traditionelle medier har også en ansvarlig redaktør for det publicerede og skal følge medieansvarsloven. Det skal de sociale medier ikke. Derfor kan de uden ansvar sprede enorme mængder af misinformation. Op til 90% af denne misinformation bliver skabt af anonyme profiler og bots.

Derfor foreslår Stig Ørskov:

- Med retten til ytringsfrihed følger ansvaret for ytringernes indhold. Lad os derfor forbyde anonyme profiler og kræve, at der kun kan oprettes profiler baseret på en klar og tydelig identifikation. Derved sikrer vi, at ingen kan undslå ansvaret for de ytringer, de spreder.

- Fuld indsigt i hvordan indholdet på de sociale platforme prioriteres. De sociale medieplatforme skal løbende informere om, hvordan de bygger deres algoritmer op. Ikke mindst fordi, at vi ved, at når Big Tech styrer adgangen til information, sker det ikke på baggrund af redaktionelle valg eller offentlig interesse – men på baggrund af, hvad der skaber mest engagement, mest konflikt, mest afhængighed og størst mulig indtjening.

- Vi bør alle tage ansvar for at sikre, at vi har et sundt og bæredygtigt mediesystem i Danmark. Blandt andet ved at bruge og dermed støtte de medier, der tager ansvar. Men medierne bør også i højere grad selv tage ansvar for at engagere borgerne – blandt andet ved at skabe gode medievaner fra en tidlig alder. For at sætte kød på det sidste forslag har JP/Politikens Hus derfor besluttet at gøre det endnu nemmere at gå ombord i Børneavisen, som er vores medie for børn. I forbindelse med det kommende kommunalvalg vil vi tilbyde Børneavisen gratis for alle.

Dan Shefet

Dan Shefet er advokat ved appelretten i Paris og medlem af American Law Institute og ekspert i tech-giganter og EU-ret.

Kontakt: shefet@shefet.com

Dan Shefet har været advokat for mennesker, der uretmæssigt er blevet hængt ud på nettet, og han har krævet det skadelige indhold fjernet af platformene. Som den første vandt han en retssag i en medlemsstat, hvorved retten til at blive glemt blev håndhævet mod Google med dagbøder. Hans grundsynspunkt er, at fordi de sociale medier er beskyttet af den såkaldte section 230 C i amerikansk lov, der fritager dem for ansvar for alt, hvad der publiceres på deres platforme, er man nødt til at gå andre veje for at regulere dem.

Han foreslår derfor følgende:

- At vi i Danmark følger Frankrigs måde at håndtere tech-platformene på, herunder hvad angår deling af indhold fra de traditionelle medier. Google har for eksempel oprettet en fond efter forhandlinger med bl.a. de franske mediers organisation om indskud på 100 millioner Euro med henblik på støtte til uafhængig journalistik og en form for vederlag for brug af ophavsretsbeskyttet materiale. Pengene i fonden deles så ud af medieorganisationerne selv til de berørte medier. Dan foreslår, at Danmark tager initiativ til, at en sådan fond udvides til at omfatte andre søgemaskiner og platforme, som nyder godt af journalistisk indhold.

- Indførelse af en generel ret for borgerne til at få slettet alle data ved en simpel anmodning, eventuelt foretaget gennem det lokale datatilsyn eller ved applikationer, som sender sådan en anmodning videre på basis af en fuldmagt. I dag er der en principiel ret til at få oplysninger om ens data direkte fra de berørte selskaber, men det er i praksis en omstændelig proces og møder ofte ikke samarbejdsvilje fra udenlandske virksomheders side. Hvis der indføres en effektiv ret til ikke kun at anmode om at få oplysninger om data, men også at få alle data slettet, vil dette være et effektivt værn. Retten bør ligeledes omfatte borgerens " profil " (altså analysen af aggregatet af data) .

- Indførelse af et tillæg til EUs Produktansvarsdirektiv, hvorved det kvalificeres som en designmangel, at software/algoritmer er vanedannende.

- I samarbejde med EU lave en større informationskampagne i USA i samarbejde med lokale "venligtsindede" aktører, der forklarer og forsvarer det europæiske DSA-direktiv og lignende tiltag for at vende den amerikanske opinion, der lige nu opfatter EU som diktatorisk og imod ytringsfrihed. Kun ved effektivt at overbevise amerikanerne om, at der er behov for skrappere regulering af sociale medier og søgemaskiner, kan vi ændre den generelt skeptiske holdning som USA har til EU på det her område. I samme ombæring bør vi afskaffe den danske "koran"-lov, som amerikanerne er meget skeptiske overfor.

Karen Rønde

Karen Rønde er direktør for danske mediers rettigheds-organisation DPCMO, der kæmper for at få sociale medier og søgemaskiner til at betale for rettighedsbeskyttet indhold delt på deres platforme.

Kontakt: kr@dpcmo.dk

Karen Rønde har i årevis arbejdet for, at platformene skal betale for det indhold, de deler eller udnytter. Hun har løbet hovedet mod en mur: Sociale medier og søgemaskiner ønsker som udgangspunkt ikke at betale for at bruge de traditionelle mediers indhold, når det f.eks. deles på deres platforme eller bruges til at træne AI´ere på. I dag skal de traditionelle medier bevise, at platformene har delt deres indhold eller trænet på det. Dernæst skal de bede om betaling. I mange tilfælde afviser platformene både at dele deres data og at betale for det indhold, de har lukreret på.

Karen Rønde foreslår derfor følgende:

- Der indføres en obligatorisk og bindende voldgift som en form for fast-track retssag. Hvis parterne er uenige om prisen på det indhold, som platformene har distribueret eller trænet på, så vælger en uafhængig voldgift-mediator et af tilbuddene. Hvordan virker det så? Begge parter (f.eks. en tech-platform og en medievirksomhed) indsender hver deres bud på en "fair pris". Reglen er indført I UK og Australien. I UK er det den britiske Digital Markets Unit (DMU), der fungerer som voldgiftsinstans og vælger ét af buddene – uden mulighed for at justere eller finde et kompromis. Dette presser begge parter til at fremsætte realistiske og rimelige tilbud.

- Danmark bør gå foran og indføre en såkaldt formodningsregel (vi formoder, at de HAR brugt rettighedsbeskyttet materiale at træne AI´ere på) og omvendt bevisbyrde. Platformene skal bevise, at de IKKE har brugt rettighedsbeskyttet indhold – ikke rettighedshaverne. Dette ville have en meget stor effekt.

- Tech/AI-selskaberne må ikke kan bruge danske mediers indhold uden en aftale. Det er tech-selskabernes ansvar at indgå licensaftaler. Ikke indholdsskabernes ansvar at beskytte indhold mod tech's bots. Den nuværende opt out-model fungerer ikke og skal udskiftes med en opt in-model.

- Danmark bør sætte sig i spidsen for et EU-arbejde, der skal undersøge muligheden for indførelse af en form for licensmodel/sendetilladelse/autorisation ift. dominerende, globale tech-selskaber. Vil et tech-selskab have adgang til det europæiske marked og europæiske forbrugere, skal det opfylde visse krav ift. dets tjenester/produkter og respektere vores forbruger-, data-, medie-, ophavsret- konkurrence- og miljølovgivning mm. Vi kender licenssystemet fra radio- og fjernsynslovgivningen, bank- og finanssektoren, medicinalbranchen, fødevarebranchen, sundhedssektoren, miljøområdet osv. Det handler om at sætte borgerne, og særligt børn og unge, og de europæiske værdier i centrum i det digitale miljø og samtidig styrke EU's konkurrenceevne. Det er ikke nogen nem opgave, men Danmark er og bør fortsat være et foregangsland i håndteringen af tech-giganterne.

- Konkurrencemyndighederne skal sikre at, der er fair og lige konkurrence, og at de dominerende tech-selskaber ikke misbruger deres stilling.
- Det skal sikres, at tech-giganterne udleverer data om brugen af mediernes indhold på deres platforme. I dag forbruger mange børn og unge medier på de sociale platforme som TikTok, Instagram og YouTube, som ikke vil dele data med de traditionelle medier. Det betyder, at alene de udenlandske tech-selskaber ved, hvilket indhold denne målgruppe (og alle andre) finder relevant.
- Tech må ikke kunne blokere eller fjerne lovligt medieindhold. De må f.eks. ikke kunne blokere for borgernes adgang til danske nyhedsmedier underlagt medieansvarsloven og de presseetiske regler eller fjerne lovligt medieindhold.
- Det skal præciseres i lovgivningen, at der sker en tilgængeliggørelse for almenheden af det indhold, AI-modeller er trænet på.

København den 21. oktober 2025

Foreningen Digitalt Kompas ved:

Thomas Breinholt,
Bestyrelsesformand